

УДК 811.161;373.4:32:070.41

АКТУАЛІЗАЦІЯ ТЕРМІННОЇ ЛЕКСИКИ В МОВІ СУЧАСНОЇ ПРЕСИ

Наталія Поліщук

*Рівненський економіко-гуманітарний та інженерний коледж,
вул. Київська, 64б, Рівне, Україна, 33027
тел. (0362) 64 22 77
e-mail: nata-polishchuk@ukr.net*

Проаналізовано лексико-семантичні процеси, що відбуваються в мові мас-медіа початку XXI століття, зокрема процес активізації; розглянуто актуалізовану термінну лексику, що стала невід'ємним компонентом мови сучасних засобів масової інформації; проілюстровано особливості вживання термінолексем у авторському тексті.

Ключові слова: термінна лексика, газетний текст, інновація, актуалізація.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2020.72.10827>

Постановка проблеми, мета дослідження. Радикальні суспільно-політичні зміни спричиняють настільки ж радикальні зміни у словниковому складі української мови, призводять до змін у мовній політиці. Особливо ця тенденція виявляється в мас-медіа, що сповна відображають ставлення суспільства до соціально-економічних, політичних зрушень. На сторінках преси лексичні одиниці, зокрема термінні, зазнають перетворень. Сучасний газетний текст – віддзеркалення динамічних лексико-семантичних процесів сучасної української мови.

Склад термінолексики оновлюється постійно, оскільки й у суспільно-політичному житті постійно відбуваються зміни. Глобалізаційні процеси початку XXI століття стали причиною актуалізації багатьох реалій. Нові суспільні процеси породжують нові мовні одиниці, визначають збільшення чи зменшення частотності їхнього вживання. Багато лексем виходить з активного вжитку й переходить до пасивного фонду у зв'язку зі зникненням понять, позначуваних ними, і, навпаки, інші поняття зазнають активізації.

Процес трансформації лексики неперервний.

Мета дослідження – простежити появу актуалізованих термінних одиниць у публікаціях суспільно-політичного спрямування, з'ясувати особливості їхнього вживання в газетному тексті. Об'єктом дослідження є термінолексеми, дібрані з друкованих та інтернет-видань: “Дзеркало тижня”, “День”, “Газета по-українськи”, “Високий Замок”, “Українська правда”; предмет дослідження – функції аналізованих одиниць у газетному тексті.

Актуальність дослідження. Незважаючи на велику кількість праць, різноманітність тематик і галузей дослідження термінної лексики на сторінках періодики, функціонування термінних одиниць у мові преси початку XXI століття, динаміка є маловивченою, що й визначає актуальність публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нові слова й вислови були в полі зору Є. Карпіловської, О. Ковтунець, Д. Мазурик, Л. Масенко, Л. Мацько,

Л. Струганець, О. Стишова, І. Холявко, Н. Яценко та ін. Покликаючись на них, ми дослідили функціонування терміної лексики в засобах масової інформації та зробили висновки, які саме інновації переважають у мові мас-медіа.

Виклад основного матеріалу. Актуалізація – один із динамічних інноваційних процесів. Кількість актуалізованих мовних одиниць на сторінках української преси збільшується внаслідок актуалізації позначуваних ними понять і явищ.

На сьогодні немає однозначного тлумачення поняття *актуалізація*. У вузькому розумінні актуалізацію характеризують як активне відродження питомих українських слів і деяких українізованих засвоень, повернення до вжитку застарілої або рідковживаної лексики, яка донедавна перебувала на периферії мовної системи, а в сучасний період розвитку мови повернулася до активного словника (М. Дудик, О. Кабиш та ін.). Актуалізація в широкому розумінні – це міграція питомої лексики або давно засвоєних запозичень від периферії до ядра лексичної системи, що охоплює як соціально, так і функціонально зумовлені групи слів (Є. Карпіловська, О. Ковтунець, Д. Мазурик, Л. Струганець, О. Стишов та ін.).

У монографії “Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі” Є. Карпіловська явище *актуалізації* пояснює як “процес націоналізації мови” [1: 3], “зміну негативного оцінного потенціалу лексеми на позитивний” [1: 77]. О. Ковтунець процес *актуалізації* номінує як повернення до активного словника лексичних одиниць, що перебували на периферії мовної системи, збільшення їхньої функційної значущості й частоти використання [2: 100], Л. Струганець – як “збагачення словникового фонду шляхом припливу номенів, які раніше перебували на периферії літературної мови” [10: 95].

Процес повернення до активного використання лексики, яка перебувала на периферії лексико-семантичної системи, науковці називають по-різному: *актуалізація*, *реактивація*, *ревіталізація*, або *відродження*, *реабілітація* словникового складу української мови, *самоочищення* лексичного складу, *націоналізація* мови тощо. Відповідно, лексеми, що зазнали актуалізації, номінують як *реактивовані* (М. Бондар, М. Дудик, Л. Мацько); *ревіталізовані* (А. Капуш); *відроджені слова* (Ю. Шевельов); *реабілітовані* (М. Бондар); *інертна лексика* (В. Німчук); *репресована*, або *проскрибована лексика* (Л. Масенко, С. Караванський); *внутрішні входження*, або *внутрішні неологізми* (Д. Мазурик), проте більшість учених називає їх *актуалізованими* (О. Ковтунець, О. Стишов, Л. Струганець, О. Тодор, Є. Карпіловська, І. Холявко та ін.). Незалежно від визначення й назви, суть процесу полягає в поверненні слова з периферії словника української мови до його центру.

Під явищем *актуалізації* розуміємо міграцію питомої лексики або давно засвоєних запозичень від периферії до ядра словникового складу завдяки розширенню функційної активності в мові; відповідно, лексеми, що зазнали актуалізації, номінуємо як *актуалізовані*.

На хвилі мовних та позамовних упливів лексичні одиниці внаслідок динамічних лексичних процесів з маргінальних сфер потрапляють до активно вживаної частини словника. Серед позамовних чинників виокремлюємо дієві суспільно-політичні процеси, зокрема бурхливі економічні, світоглядні, релігійні, ментальні зрушення тощо. Поверненню в узус лексики з пасивного фонду сприяють культурно-історичні зміни: тенденція до відродження національної ідентичності,

духовних традицій, культурних цінностей, що були втрачені в ході історії. Актуалізація лексики спричинена й необхідністю заповнити утворені лакуни власними лексичними ресурсами, питомими українськими словами, намаганням усунути наслідки політики русифікації, боротьбою з русизмами, англізмами, демократизацією мовних норм, естетичними уподобаннями, перевагою експресивних мовних форм, зміною лінгвальних смаків тощо.

Зокрема, О. Ковтунець виокремлює такі основні структурні різновиди актуалізованих лексичних одиниць:

1) відроджена, повернена лексика (лексикографічно оновлена) – лексика, зафіксована в лексикографічних працях кінця XIX – початку XX століть, але відсутня в словниках радянської доби, зокрема в СУМі, зараз знову активно функціонує в мовленні: *боголюбець*, *Вознесіння*, *дерусифікація*, *народознавство*, *правозаступник* та багато ін.;

2) стилістично трансформована лексика (стилістично оновлена) – лексичні одиниці, що зазнали функційно-маркованого переоцінювання, змінивши статус стилістично маркованих у радянський період на стилістично нейтральні в наш час: *державна*, *видавничий*, *конституція*, *маргінес*, *мисткиня*, *речник*, *українофіл*, *українофоб* та багато ін.;

3) поскрибована лексика (функційно оновлена) – слова, зафіксовані радянськими словниками як нормативні, проте негласно перебували під забороною: *вертеп*, *водойма*, *колегія*, *колядник*, *лижви*, *молебень*, *щедрівник* та багато ін.

На думку дослідниці Н. Яценко, у сучасному вживанні застарілої лексики поєднуються, зокрема, два різні процеси [12: 262–263]:

а) активізація її використання (при цьому застаріле слово виступає як стилістичний засіб): *гайдамака*, *гільйотина*, *імператор*, *імперія*, *каганець*, *кайдани*, *корона*, *кошовий*, *кріпак*, *отаманичина*, *помістя*, *феодал*, *Золота Орда*, *удільне князівство* та ін., напр.: “В який спосіб можна погасити сепаратистські “каганиці”, щоб вони не стали “вогнищами”?” (В. З. № 72, 05–11.07.2018);

б) актуалізація значення слова (при цьому слово перестає бути історизмом, його використовують для нейтральної номінації): *гімназист*, *грумада*, *градоначальник*, *урядування* та ін., наприклад: “Близькі до градоначальника люди стверджують, що Кличко не планує йти в президенти, незважаючи на тиск його найближчого оточення” (Д. т. № 26, 07.07–13.07.2018).

Стрімкий перехід лексичних одиниць із периферії до ядра словникового складу відбувається завдяки активності в мові мас-медіа, зокрема періодики.

Услід за українськими дослідниками (О. Ковтунець, Л. Мацько, О. Стишов) виокремлюємо такі основні причини явища актуалізації лексики:

1. Перша причина – номінативна, зумовлена ідентифікувальною функцією слова. Для “заповнення номінативних лакун” [9: 88] до активного вжитку повернулися слова разом з реаліями й поняттями, які ними позначено: *амбасада*, *броварня*, *валіза*, *головнокомандувач*, *городина*, *греко-католик*, *гуральня*, *кав’ярня*, *казна*, *козацтво*, *комендант*, *копальня*, *літургія*, *ліцеїст*, *маргінал*, *меценат*, *мольфар*, *орендар*, *поетка*, *правник*, *речниця*, *садовина*, *скарбниця*, *стародрук*, *урядовець*, *урядування*, *фундація*, *часопис* та багато ін., наприклад: “Державна скарбниця України майже без грошей – Міністерство фінансів не встигло наповнити казну кредитами” (Д. т. № 28, 21.07–10.08.2018).

Знакові події на Майдані-2014, що ввійшли в новітню історію України як Революція Гідності, активізували лексику визвольних змагань 40–50-х років

XX століття: *амуніція, бандерівець, вишкіл, військовик, вояк, криївка, курінь, набій, однострій, повстанець, рій, сотник, сотня, скоростріл, стрілець, схрон, чота, чотовий, вітання “Слава Україні! – Героям слава!”* та ін., наприклад: *“Вітання “Слава Україні! – Героям слава!” – уперше набуло офіційного статусу в наших Збройних силах. Уперше за всю історію України”* (День, № 153, 29.08.2018).

2. Друга причина зумовлена стилістичною транспозицією лексики, зокрема “розширенням сфери використання слів, які в радянський період справді були рідковживаними, а нині активізувалися у зв’язку з посиленою увагою суспільства до української історії і мови” [9: 88]. Після тривалої перерви до активного вжитку повернулися українські або запозичені слова, але такі, що давно відомі українській мові: *бранець, булава, буцегарня, гетьман, десятина, комерція, комірне, куркуль* (з позитивною семантикою), *мазепинець, нишпорка* та багато ін., наприклад: *“Завдяки програмі “Український донецький куркуль” область приросте бізнесом. У нас вже є куркулі. Якщо буде на Донеччині 150 тисяч куркулів – ніякий олігархат і монополії цьому краю не загрожуватимуть”* (В. З. № 113, 05–11.10.2019); *“Бранці Кремля: скількох українських політв’язнів і за що утримують у тюрмах Росії?”* (День, № 32–33, 21–22.02.2020).

3. Третя причина – поява частини актуалізованих лексичних одиниць як основного джерела синонімів у сучасній літературній мові. Такі мовні одиниці сприяють експресивності повідомлення, а також оригінальності, мовній промовистості, свіжості, віддзеркалюють мовну моду й мовні смаки. Це питома українські утворення, які в недалекому минулому використовували із щонайменшою активністю: *загал (широка громадськість), засада (принцип), переступ (злочин, порушення закону), поступ (прогрес), провідник, очільник (керівник)* та ін.

Потреба широко застосовувати власне українські слова в ролі термінів є підставою для синонімічності, варіантності: *амбасадор – посол, вакації – канікули, відсоток – процент, кайданки – наручники, книгозбірня – бібліотека, летовище – аеропорт, мапа – карта, наклад – тираж, опінія – громадська думка, пігулка – таблетка, покликання – посилення, потяг – поїзд, почет (витіснів кальку свита), правник – юрист, руханка – зарядка, світлина – фотографія, сиротинець – дитбудинок, угода – договір, фахівець – спеціаліст, фундація – благодійна організація, цитрина – лимон, цукерня – кондитерська, частка – пай, шпиталь – лікарня* та багато ін., наприклад: [Мирослав Мариневич, дисидент, правозахисник]: *“Між правдою і брехнею не може бути порозуміння. Якщо фейкову інформацію брати до уваги як опінію, то така “правда” віддаляється від істини на кілька світлових років”* (День, № 202–203, 10.11.2019).

Актуалізована лексика в кожній мові має своє національне забарвлення, колорит. Досліджений ілюстративний матеріал показує, що мову української преси увиразнюють термінолексеми історико-культурного характеру, за якими постає самобутня історія народу. Такі слова народжувалися на різних етапах української історії. У сучасному газетному тексті спостерігаємо актуалізацію термінолексем, запозичених нашою мовою досить давно, зокрема, лексема *державець* датується першою половиною XV століття. До вжитку повернулися слова, зафіксовані в словниках і текстах XVI–XVIII століть, що утворилися на ґрунті староукраїнської мови та на основі спільнослов’янської лексики: *бровар, вроздріб* (роздрібна торгівля), *гуртом* (гуртова торгівля), *застава, крамниця, корчма, оренда, шинок, ятка, ярмарок* та багато інших. Термін *правник* увійшов у літературну мову в середині XIX століття.

У важкий для української нації час на маргінесі нашої мови опинилися й такі одиниці, які внаслідок штучного втручання у внутрішню структуру мови по-насильницькому були вилучені з ужитку, як *винародовлення*, *державник* (*державець*, *державотворець*), *доброчинник*, *достойник* та багато ін., наприклад: [Юрій Щербак, політик, дипломат, письменник]: “Процес *винародовлення* українців був зупинений у 1991 році, але тільки у році 2014 керівництво держави завдало нищівних ударів по путінській недоімперії, її совковій міфології й глобальних планах побудови нового СРСР” (В. З. № 46, 26.04–02.05.2018).

Проаналізовані лексичні одиниці були активно вживаними в 20–30-ті роки минулого століття, у період українізації. Більшість представників інтелігенції того часу керувалася настановою на максимальне використання і примноження власне українських слів і форм. Проте за мовної політики 30–80-х років ХХ століття такі слова вилучалися зі вжитку, табуїзувалися, з ними боролися, як з дисидентами, а в разі неможливості їхнього абсолютного вилучення обмежували у використанні, змінювали позитивно-нейтральну конотацію на негативну або іронічну, навіть саркастичну. Актуалізовані одиниці долали рідковживаність, забуття, колишню негативну семантику й повернулися до свого природного статусу.

Значна кількість актуалізованої лексики в газетному тексті свідчить про те, що українська мова невпинно повертає собі свою “українськість”, відображає національні мовні особливості, витворює “концептуальну картину нового українського суспільства, його кардинально зміненої не лише суспільно-виробничої, державної та політичної сфери, а й сфери ментальної, духовної, культурної” [1: 77].

Близькою до актуалізованої є денотативно-конотативно переорієнтована лексика.

Під явищем денотативно-конотативної переорієнтації лексичних одиниць маємо на увазі семантичне оновлення мовних одиниць, що раніше номінували лише зарубіжні, переважно західні, реалії та поняття [9: 109]. Такі лексичні одиниці на шпальтах української преси минулих років з’являлися спорадично, а зараз їх якнайактивніше використовують для номінації української дійсності.

Назване явище тісно пов’язане зі зміною ідеологічних конотацій, пейоративного забарвлення. У процесі перенесення зарубіжних реалій і понять на сучасний український мовний ґрунт одночасно змінюються відповідні номінації: втративши пейоративну маркованість, переходять до розряду стилістично нейтральних.

Дослідниця актуалізованої лексики української мови О. Ковтунець називає такі одиниці переорієнтованими, або семантично оновленими [2: 100].

Термінолексемі *лобі*, *лобіст*, *лобіювати* (англ. Lobby – ‘кулуари’) такі ж поширені в мові сучасної преси, як *імпічмент*, *парламент*, *парламентарій*, *спікер* та ін. Значення лексем *лобі*, *лобіст* віддалилося від першоджерела – “високооплачувані представники або агенти великих банків і монополій, що діють неофіційно в кулуарах конгресу США і законодавчих органів штатів, справляючи прямий тиск, аж до підкупу, шантажу, на законодавців і державних чиновників з метою прийняття чи відхилення тих або інших законів в інтересах цих банків і монополій” [15: 397], у мові сучасних мас-медіа *лобі* – це ‘група осіб, які представляють інтереси певної промислової чи фінансової групи й прямо чи опосередковано впливають на прийняття рішень парламентом, урядом країни’ [14: 136], наприклад: “Чергова сесія ПАРС обернулася великою образою росіян, які не звикли до поразок на

інформаційному й лобістському фронті. У ПАРЄ російське добі дуже сильне” (У. п., 30.01.2020).

У газетному тексті кількісно домінують денотативно-конотативно переорієнтовані термінолексеми на позначення адміністративного управління, вищих та місцевих органів влади, спілок, об'єднань, організацій тощо, наприклад: *департамент* ‘1. У царській Росії та деяких сучасних буржуазних країнах – відділ у складі вищої державної установи або певний самостійний орган управління. 2. Назва міністерства закордонних справ у США і деяких інших країнах. 3. Адміністративно-територіальна одиниця у Франції’ [13: 285]; *мерія* ‘адміністративно-територіальна установа виконавчої влади’ [14: 149]; *муніципалітет* ‘виборний орган місцевого, переважно міського, самоврядування, а також будівля, де розміщений такий орган’ [14: 159]; *префектура* (лат. *praefectura*) ‘1) У Стародавньому Римі з 4 ст. адміністративна одиниця. 2) У деяких країнах (наприклад, у Франції) адміністрація департаменту, яку очолює префект. 3) Основна адміністративно-територіальна одиниця в Японії’ [15: 545] та ін.

Серед масиву переорієнтованих термінолексем значну за чисельністю групу в мові преси становлять назви іншомовного походження вищих службових осіб, адміністративних, банківських управлінців тощо: *аграрій, акціонер, банкір, брокер, губернатор, капрал, кредитор, латифундист, маклер, менеджер, полісмен, президент, префект, префектура, спікер* (лексема *спікер* у мові сучасних мас-медіа активно функціонує зі значенням ‘мовець, промовець, модератор’), *фіскал* та багато ін., наприклад: “Спікер парламенту Естонії Хенн Пиллуаас здійняв цілу хвилю обурення в Кремлі, коли почав вимагати в Росії міста Івангород і Печори. Заява є офіційною позицією Естонії, через яку Москва і Таллінн майже тридцять років ніяк не домовляться про спільний кордон” (День, № 30–31, 14–15.02.2020); “Метою спікерів 10-го Молодіжного форуму є надихнути молодь на впровадження позитивних та інноваційних змін у країні. Кожен зі спікерів зумів сподобатися присутнім цікавим та корисним виступом, переконати у важливості їхніх зусиль для досягнення успіхів” (Д. т., 16.06.2019).

Семантично оновлена термінолексема *префект* (лат. *praefectus* – начальник) – ‘1. У Стародавньому Римі – особа, що обіймала військову, адміністративну або судову посаду. 2. У деяких країнах (зокрема у Франції) урядовий чиновник, що очолює управління в адміністративно-територіальній одиниці (департаменті). 3. У деяких країнах – начальник міської поліції. 4. У дореволюційній Росії – інспектор духовної семінарії (з часів Петра I)’ [13: 1107] запозичена з державотворчої практики Французької Республіки. Інститут префекта (*le pre'fet*) і префектур у Франції був запроваджений Наполеоном Бонапартом у 1800 році, у цій країні префект є представником центральної влади в регіоні. У країнах ЄС термін *префект* для номінації адміністративних управлінців функціонує ще в Румунії. В українських мас-медіа цю лексичну одиницю раніше не використовували, тому номінація, що з'явилася, наприклад: “Замість голови ОДА вводиться посада “префекта”. Призначений президентом префект не тільки координує діяльність митниці, податкової і поліції, але і здійснює нагляд за дотриманням ними Конституції і законів України” (Д. т. № 3, 29.01–05.02.2019), викликала переважно негативні відгуки, несприйняття фахівців, громадськості. На думку В. Малиновського, доктора політичних наук, адекватним замінником цього запозичення міг би бути термін *урядник*, який за своєю етимологією та оригінальністю не має аналогів у

законодавчій практиці інших європейських країн, повністю відповідав би духу і традиціям української адміністративної культури, а також – функціональному призначенню [5: 94].

Денотативно-конотативно переорієтована термінна одиниця *губернатор* (лат. *gubernator* – кермувальник, правитель) – ‘керівник області; голова обласної державної адміністрації, призначений Президентом’ [14: 58) не тільки повернула актуальність, але придбала нову актуальну сполучуваність: *губернатор області*, для порівняння: “*Губернатор Дніпропетровщини розповів про корупційні схеми, викриті аудитом. Обласний бюджет щороку втрачає мільйони гривень*” (У. п., 14.11.2019); “*Губернатор Запорізької області Костянтин Бріль під час відкритої наради в Запорізькій облдержадміністрації під загрозою застосування фізичної сили вигнав редактора газети “Субота плюс” Богдана Василенка з відкритої наради, викликавши в зал свою охорону*” (У. п., 11.07.2018).

Останнім часом активізувалися у вживанні, семантично оновилися запозичення суспільно-політичної сфери *анишлюс* ‘Політика загарбання Австрії Німеччиною, що проводилась після Першої світової війни’ [13: 36]; *денацифікація* ‘політ. Система заходів, спрямованих на ліквідацію нацизму (фашизму) в політичному, економічному й громадському житті німецького народу після розгрому гітлерівської Німеччини’ [13: 284], наприклад: “*Анишлюс українського півострова – це грубе порушення всіх норм міжнародного права і всіх традицій, що склалися в Європі. Світ цього не проковтне*” (В. З. № 86, 19–25.06.2018); [Юрій Щербак, політик, дипломат, письменник]: “*Перед тим як проводити вибори на Донбасі, потрібен перехідний період і своя денацифікація*” (В. З. № 107, 22.09–28.09.2019).

Значна за обсягом група денотативно-конотативно переорієтованих термінолексем фінансово-економічної сфери. Динамічний економічний розвиток сучасного суспільства, міжнародні інтеграційні процеси сприяють переорієнтації відповідної термінолексики: *вексель, демпінг, інвестиція, монополія, номінал, санація, субвенція, субсидія* та ін.

Переорієтована термінолексика в газетному тексті охоплює сфери політики й ідеології (*гегемонія, геополітика, електорат, інавгурація, істеблішмент, каденція, парламентаризм, парламентарій, плебісцит, праймеріз, президенство, спіч* та багато ін.); адміністративне управління (*департамент, менеджмент, мерія, чиновник* та ін.); соціологічну царину (*аристократія, бомонд, гімназист, епатаж, клан* та ін.); кримінальну сферу (*вендета, мафія* ‘таємна, здебільшого бандитська організація, яка терором і залякуванням втручається в політичне життя країни’; *рекет* ‘шантаж, вимагання через залякування, насилля й фізичну розправу’) та багато ін., наприклад: “*СБУ, Генпрокуратура та Нацгентство з питань запобігання корупції перетворилися в “трийку” політичної вендети*” (У. п., 04.04.2019).

Як бачимо, для номінації українського суспільно-політичного життя початку ХХІ століття у мові преси відродилися термінолексеми для позначення зарубіжних реалій та понять. Денотативно-конотативно переорієтовані термінолексеми на сторінках сучасної періодики втратили ідеологічне, негативно-оцінне, пейоративне забарвлення й перейшли до розряду стилістично нейтральних.

Висновки. Сфера сучасних українських засобів масової інформації засвідчує: мова живе, еволюціонує. Активне оновлення газетного лексикону відбувається завдяки активізації лексики пасивного фонду. Актуалізована термінолексика на сторінках сучасної преси дає можливість змістовніше й точніше

передати суть багатьох актуальних понять і реалій, збагачує не лише кількісно, а й якісно українську мову.

Перспективи використання результатів дослідження. Нові теоретично важливі узагальнення сприятимуть подальшому опрацюванню теоретичних проблем медіа- та соціолінгвістики, термінознавства, лексикології, зокрема неології тощо. Результати аналізу значень інноваційної термінолексики можна використовувати як джерельну базу для новітніх словників неолексем, тлумачних та інших словників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Клименко Н. Ф.* Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : монографія / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – Київ : Видав. Дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
2. *Ковтунець О.* Актуалізація як інноваційний процес у лексико-семантичній системі сучасної української мови / Оксана Ковтунець // Українська мова. – 2016. – № 3. – С. 90–104.
3. *Колоїз Ж. В.* Семантичні неологізми як результат семантичної деривації / Ж. В. Колоїз // Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2005. – С. 6–11. – (Серія: Філологія ; № 659, вип. 44).
4. *Кочан І. М.* Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посібник / І. М. Кочан. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Київ : Знання, 2008. – 423 с.
5. *Малиновський В.* Термінологічні аспекти децентралізації влади / В. Малиновський // Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри: зб. наук. пр. / [відп. ред. Л. Д. Малевич]. – Рівне : НУВГП, 2016. – С. 92–95.
6. *Навальна М. І.* Динаміка лексикону української періодики ХХІ ст.: [монографія] / М. І. Навальна. – Київ : Інститут української мови; Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011. – 328 с.
7. *Сербенська О.* Інновації у мові сучасних українських мас-медіа / О. Сербенська // 125 років Наукового товариства імені Шевченка: зб. наук. праць матеріалів, присвяч. ювілею тов-ва]. – Львів, 2001. – С. 158–177.
8. *Ставицька Л.* Дискурс помаранчевої пристрасти / Леся Ставицька. – Київ : Критика. – 2005. – № 3. – С. 3–16.
9. *Стишов О. А.* Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О. А. Стишов. – [2-ге вид., переобл.]. – Київ : Пугач, 2005. – 388 с.
10. *Струганець Л. В.* Процеси актуалізації та писвизації лексико-семантичних засобів в українській літературній мові кінця ХХ століття / Л. В. Струганець // Слово. Стил. Норма: зб. наук. праць / [відп. ред. Н. М. Сологуб]. – Київ, 2002. – С. 53–57.
11. *Фаріон І. Д.* Мовна норма: знищення, пошук, віднова : монографія / І. Д. Фаріон. – Івано-Франківськ : Місто НВ – 2010. – 328 с.
12. *Яценко Н. О.* Термінологічна лексика в засобах масової інформації початку ХХІ ст. / Н. О. Яценко // Термінологічний вісник: зб. наук. праць / відп. ред. проф. Л. О. Симоненко. – Київ : Ін-т укр. мови – 2009. – Вип. VIII . – С. 260–265.

СЛОВНИКИ

13. *ВТССУМ* – Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2007. – 1719 с.

14. *НСмаЗ* – Нові слова та значення: словник / укл.: Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. – Київ : Довіра, 2008. – 271 с.

15. *СІС* – Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – Київ : Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1974. – 775 с.

REFERENCES

1. Klymenko, N. F., Karpilovs'ka, Ie. A., Kysliuk, L. P. (2008). *Dynamichni protsesy v suchasnomu ukraïns'komu lexykonu: monohrafiia*. Kyiv: Vydav. Dim Dmytra Buraho.

2. Kovtunets, O. (2016) Aktualizatsiia yak innovatsiinyi protses u leksykosemantychnii systemi suchasnoi ukraïnskoï movy. *Ukraiïnska mova*, № 3, 90–104.

3. Koloïiz, Zh. V. (2005). Semantychni neolohizmy iak rezul'tat semantychnoï deryvatsii. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu im. V. N. Karazina. Ser.: Filolohiia*, № 659, vyp. 44, 6–11.

4. Kochan, I. M. (2008). *Linhvistychnii analiz tekstu: navch. pos. Kyiv: Znannia*.

5. Malynovskyi, V. (2016). Terminolohichni aspekty detsentralizatsii vlady. *Naukova terminolohiia novoho stolittia: teoretychni i prykladni vymiry: zb. nauk. pr. Rivne*, 92–95.

6. Naval'na, M. (2011). *Dynamika lexykonu ukraïns'koiï periodyky XXI st.: [monohrafiia]*. Kyiv, Instytut ukraïns'koiï movy: Vydavnychyy Dim Dmytra Buraho.

7. Serbens'ka, O. (2001). *Innovatsii u movi suchasnykh ukraïns'kykh mas-media. 125 rokiv Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka: zb. nauk. pr. [i materialiv, prysviach. iuvileiu tov-va]*. L'viv.

8. Stavyts'ka, L. O. (2005). *Dyskurs pomaranchevii prystrasty*. Kyiv: Krytyka.

9. Styshov, O. A. (2005). *Ukraïns'ka lexyka kintsia XX stolittia (na materialii movy zasobiv masovoiï informatsii)*. Kyiv: Puhach.

10. Struhanets, L. V. (2002). *Protsey aktualizatsii ta pysyvizatsii leksykosemantychnykh zasobiv v ukraïnskii literaturnii movi kintsia XX stolittia. Slovo. Styl. Norma: zb. nauk. Pr. Kyiv*.

11. Farion, I. D. (2010). *Movna norma: znyschennia, poshuk, vidnova: monohrafiia*. Ivano-Frankivs'k: Misto NV.

12. Yatsenko, N. O. (2009). *Terminolohichna leksyka v zasobakh masovoiï informatsii pochatku XXI st. Terminolohichni visnyk: zb. nauk. pr. Kyiv: In-t ukr. movy*.

THE ACTUALIZATION TERM-VOCABULARY OF LANGUAGE OF MODERN PUBLICISM

Nataliya Polishchuk

The college of Economics and Humanities in Rivne?

646, Kyivska Str, Rivne, Ukraine, 33027

тел. (0362) 64 22 77

e-mail: nata-polishchuk@ukr.net

The work is devoted to the research of terminology of various branches of knowledge in modern Ukrainian newspaper text.

The term “terminology”, which many modern researchers use, today has considerably expanded its scope. In addition to naming the concepts of a particular scientific field, it denotes the term units used outside the terminology field in an unusual context for them.

The newspaper text of socio-political direction is and remains the basic component of the media. Despite the powerful development of modern media such as the Internet, television, radio, the newspaper remains one of the types of informative sources, if not in paper, then electronically. Struggling for their existence, for circulation and accessibility, journalists seek to make the language of presentation interesting, original, emotionally colored. One of the methods of updating, modernizing the newspaper text was the use of professional vocabulary to reflect contemporary socio-political realities on both the Ukrainian and world scale. The use of term units outside the language of science, the transfer of elements of scientific style to journalism provokes their lexical, semantic modifications under the influence of external and intra-language factors.

The work specifies the specifics of the functioning of terminology in the modern newspaper text. There are two main groups of terminology that are active in the newspaper lexicon: terminology tags, which are used in the direct sense (that is, in their nominative-defining function) and terminology, used in the figurative sense, which acquire emotional and expressive connotations.

The paper describes the dynamics of lexical-semantic processes, which accompany the term vocabulary in the nominative-defining function. This, in particular, actualization of terminology, which was previously pushed out to the periphery of the language system; activation – an increase in the frequency of the use of individual linguistic units in connection with the needs caused by extralinguistic factors.

Keywords: term-vocabulary, newspaper text, innovation, actualization.